

В.О. Іваниця, Н.Г. Юргелайтіс, Т.В. Бурлака

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
вул. Дворянська, 2, Одеса, 65082, Україна, тел.: +38 (048) 731 71 51,
e-mail: v_ivanit@te.net.ua

ДАНИЛО КИРИЛОВИЧ ЗАБОЛОТНИЙ. ЖИТТЯ В НАУЦІ

До 145-річчя від дня народження академіка Д.К. Заболотного

Macte virtute*

Наведено факти, епізоди, дати з життя видатного вченого мікробіолога, епідеміолога Данила Кириловича Заболотного. Д.К. Заболотний академік АН СРСР (з 1929 р.), академік АН УРСР (з 1929 р.), президент АН УРСР з 1928 р. по 1929 р. З 1919 р. по 1923 роки Д.К. Заболотний ректор Одеського медичного інституту, де створив і очолив першу у світі кафедру епідеміології. З 1928 по 1929 роки Д.К. Заболотний директор, заснованою з його ініціативи Інституту мікробіології і епідеміології АН УРСР в Києві.

Ключові слова: історія мікробіології і епідеміології, Д.К. Заболотний.

* Macte virtute (лат.) – Хвала тобі, відважному.

В родині колишнього кріпосного Кирила та його дружини Євгенії Заболотних у селі Чоботарка (Крижопільський повіт Подільської губернії, пізніше — село Заболотне Вінницької області) у старій хаті під солом'яною стріхою, через п'ять років після скасування кріпосного права 16 грудня (за ст. стилем) 1866 року народився син Данило.

2. Загальний вигляд хати, де народився Д.К. Заболотний.

2. General view of the house, the birthplace of D.K. Zabolotny.

Дитячі роки Данила, мабуть, нічим не відрізнялися

від турбот і справ його однолітків. Разом з молодшим братом Іваном він допомагав батькові на ріллі, а матері — в городництві. Однак були і характерні риси в його натурі — здатність до навчання, інтерес і любов до природи, пристрасть до спостереження за життям рослин, створення гербарію, а ще — до читання. На це звернув увагу рідний брат матері Данила — Макар Миронович Сауляк, який закінчив природничий факультет Новоросійського університету (нині Одеський національний університет імені І.І. Мечникова) і після закінчення університету викладав природознавство і географію в Ростові-на-Дону. Сауляк узяв до себе тямущого племінника, який у 1880 році успішно закінчив місцеву прогімназію і за порадою Макара Мироновича переїхав до Одеси, де жив інший дядько Данила — Василь Миронович. В Одесі Данило вступив до Рішельєвського ліцею. Звідси беруть витоки університети Д.К. Заболотного.

Можна також стверджувати, що саме подальше навчання на природничому факультеті Новоросійського університету, а пізніше — на медичному факультеті Київського університету підготували і сформували його як дослідника-природничника і лікаря-епідеміолога, чия мужня громадянська позиція визначилася в боротьбі зі страшними епідеміями холери і чуми. Та й саме місто, у якому він став студентом, зберігало пам'ять про епідемію чуми, що вразила Одесу в 1812 році, викосивши п'яту частину городян.

Тільки через п'ять років населення міста зросло до 32 тисяч, що обумовлено сприятливою економічною ситуацією. По суті справи, не маючи конкурентів на узбережжі Чорного моря, одеський порт став головним постачальником зерна в Європу та на Близький Схід.

У цьому багатомовному і багатонаціональному місті, де першу скрипку грали торговці зерном і банкіри, маклери і будівельні підрядники, була своя шкала цінностей і значимості, що різко контрастувала зі світосприйняттям юного студента. Поглиблена тиша університетських

лабораторій, які налаштовували до аналізу і міркувань над результатами дослідів; палкі суперечки на студентських сходках, непримиренні характеристики лекторам-ретроградам, — усе це, незважаючи на труднощі побуту і необхідність давати приватні уроки, тепер стали сенсом життя студента Заболотного.

Пишаючись своїм університетським минулим, Данило Кирилович з гордістю говорив, що він колишній новоросійський студент. «Час проведений на природничому факультеті Новоросійського університету є найяснішими роками моєї юності», — писав в автобіографії Д.К. Заболотний.

Однак в університетському житті студента Заболотного не все було світлим, і не все йшло гладко: «...після однієї зі сходок, що висловила протест проти масового звільнення найбільш активних студентів, довелося і мені розірвати зв'язок із університетом...», — згадував Данило Кирилович. Один із братів матері Данила Кириловича був заарештований і ув'язнений, де занедужав, а по відбутті покарання — помер; інший дядько — вже відомий нам Макар Миронович — під час навчання в Новоросійському університеті підтримував товариські стосунки з народовольцями. За участь у сходці студент Данило Заболотний у 1889 році за кілька днів до закінчення курсу не тільки був виключений з університету, але й заарештований. Він провів кілька місяців у в'язниці. Тут він занедужав, що, можливо, врятувало його від висилки з Одеси, а то й від далекого заслання.

І ще один факт, що стосується академіка Д.К. Заболотного та його зв'язків з одеськими вищими навчальними закладами. У 1890 році відбувся перший набір слухачів на медичний факультет Новоросійського університету. Три десятиліття потому, у 1920 році факультет був перетворений на Медичну академію. Її ректором у лютому 1921 року був обраний Д.К. Заболотний. Тут, роком раніше, він заснував першу в Україні та й у Росії кафедру епідеміології. Сам у минулому університетський студент, очоливши цю кафедру, Д.К. Заболотний відкрив шлях у науку і позначив головні життєві віхи як своєю лекторською майстерністю, так і прикладом усїєї своєї небезпечної практичної роботи багатьом молодим епідеміологам.

Це було набагато пізніше, а поки Д.К. Заболотний був змушений залишити стіни Новоросійського університету. Ось що писав про це Данило Кирилович: «Втративши можливість наукової роботи в університетських

З. Д.К. Заболотний — студент Новоросійського університету (1885 р.) [3].

З. D.K. Zabolotny — the student of Novorossiysk University (1885) [3].

лабораторіях, я знайшов притулок у заснованій незадовго перед тим (у 1886 р.) І.І. Мечниковим бактеріологічній станції. Тут почалася моя наукова робота в галузі вивчення мікроорганізмів снігу, лиманної води (описаний новий вид інфузорій, що світяться) і згодом холери...». І.І. Мечников уважно поставився до долі Заболотного, прийняв його на посаду практиканта і доручив співробітнику станції Якову Юлійовичу Бардаху [5] ввести Данила Кириловича у світ бактеріології. Їхня спільна робота переросла надалі у справжню дружбу. Як писав поет: Дружба справжня не стариться // Смертю одного з двох кінчається. (Яків Юлійович Бардах помер у липні 1929 року, Данило Кирилович Заболотний — у грудні).

У 1891 році Данило Кирилович усе-таки отримав дозвіл на здачу екстерном держіспитів у Новоросійському університеті, склав їх блискуче й одержав науковий ступінь кандидата природничих наук. Так була оцінена перша наукова праця Д.К. Заболотного «Про мікроби снігу», виконана в 1890 році на Одеській бактеріологічній станції під керівництвом Я.Ю. Бардаха.

Відразу ж після одержання свого першого наукового ступеню в 1891 році, як кажуть, не переводячи подиху, Д.К. Заболотний вступив до третього курсу медичного факультету Київського університету та й з перших же днів включився в дослідження з бактеріології на кафедрі загальної патології професора В.В. Подвисоцького (1857—1913). Свій другий, лікарський диплом Данило Кирилович одержав у 1894 році після закінчення медичного факультету Київського університету. Цікаво, що Володимир Валеріанович Подвисоцький у 1900 році взяв активну участь в організації медичного факультету Новоросійського університету, а потім — до 1905 року був першим деканом медфаку і завідував кафедрою загальної патології. З 1905 по 1913 р. В.В. Подвисоцький був директором Інституту експериментальної медицини в Петербурзі. Саме тут у відділі загальної мікробіології під керівництвом академіка Сергія Миколайовича Виноградського (1856—1953) з 1903 року приступив до роботи Данило Кирилович Заболотний. Через два роки він був затверджений на посаді помічника завідувача відділом загальної мікробіології. У листопаді 1906 року Заболотний призначається завідувачем лабораторією експериментальної сифілідології при клініці шкірних хвороб Інституту експериментальної медицини. Одночасно Данило Кирилович читає лекції з мікробіології в Жіночому медичному інституті (Петербург). Сюди він був запрошений на завідування кафедрою медичної бактеріології ще в 1898 році. (Це була перша в Росії кафедра подібного профілю. Згодом ці лекції побачили світ у 1903 році окремою книгою «Основания общей микробиологии» у двох частинах).

Всього ж список опублікованих російською та українською мовами наукових праць і доповідей, рецензій і некрологів, популярних статей з питань профілактики заразних захворювань у літературній спадщині академіка Данила Кириловича Заболотного нараховується більше двохсот.

У число наукових праць академіка Академії наук України (1922) й академіка Академії наук СРСР (1929) входять і книги Данила Кириловича «Частная бактериология», курс лекцій, прочитаних ним у Жіночому медичному інституті (СПб., 1908); «Общая бактериология», курс лекцій, прочитаний там (СПб., 1909); «Основы эпидемиологии». — М.-Л., 1927. — Т. 1 (із присвятою: «Моим дорогим ученицам и ученикам»).

Цікаво, що перші дев'ять робіт були опубліковані в період 1890—1896 рр. і, по суті справи, ще не були присвячені головній темі досліджень Данила Кириловича — особливо небезпечним інфекційним хворобам, боротьбі з епідеміями чуми та холери. Образно кажучи, перші публікації Заболотного: статті «О микробах снега» (дипломна робота на здобуття вченого ступеня кандидата природничих наук), «О свечении живых организмов (По поводу фосфоресценции одесских лиманов)», «Материалы к санитарной оценке городских полей орошения» (разом із С.Н. Діатроповим*) були лише підступом до справи всього життя вченого-натураліста та лікаря-епідеміолога. Здається, що першою в цьому ряду можна назвати роботу Д.К. Заболотного «Опыт иммунизации человека против холеры» (разом з І.Г. Савченком**). Ця робота була надрукована в журналі «Врач» у 1893 році. І.Г. Савченко народився на Полтавщині, навчався на медичному факультеті Київського університету, який закінчив у 1888 році. Він, як і Д.К. Заболотний, вважав себе учнем професора В.В. Подвисоцького. Питання імунізації холери вони також почали вивчати в лабораторії Подвисоцького. І от у березні-квітні 1893 року, виявляючи справжній героїзм в ім'я науки, Д.К. Заболотний та І.Г. Савченко поставили на собі смертельно небезпечну спробу. Вони вперше показали можливість попередньої імунізації через рот проти холери з наступним самозараженням холерою. По суті справи, Заболотний і Савченко перевірили на собі ефективність такого методу імунізації.

Після закінчення медичного факультету Київського університету (1894) Д.К. Заболотний працює лікарем на епідемії холери і дифтерії в Подільській губернії, проводить на самому собі ще одну небезпечну спробу, перевірив на собі ефективність протидифтерійної сироватки після експериментального зараження самого себе дифтерією. Він організовує бактеріологічну лабораторію в Кам'янець-Подільську, пише «Краткий отчет о применении антидифтерийной сыворотки в Подольской губернии» (опублікований у зб. «Санитарная хроника Подольской губернии», 1895) і «К вопросу о бактериологии холеры (из наблюдений над холерной

* Діатропов Петро Миколайович (1859–1934), мікробіолог, у 1892–1907 рр. (за іншими джерелами у 1892–1900 рр.) завідував Одеською бактеріологічною станцією. У 1930-х був директором Інституту експериментальної терапії і контролю сироваток і вакцин Наркомздраву СРСР.

** Савченко Іван Григорович (1862–1932), імунолог, мікробіолог. З 1895 року працює в Пастерівському інституті під керівництвом І.І. Мечникова. Професор, кілька років очолював Бактеріологічний інститут Казанського університету, заснований ним у 1901 році. З 1920 року – професор Кубанського університету в Краснодарі, одночасно директор створеного ним Краснодарського Бакінституту.

епидемией 1894 г. в Подольской губернии)» (опубліковано в «Трудах первого съезда врачей Подольской губернии». Каменец-Подольский, 1896.

З 1897 року регулярно Д.К. Заболотний публікує статті, звіти про відрядження, матеріали досліджень, пов'язані з епідеміями чуми і шляхами поширення захворювання.

Більшість наукових статей, звітів про відрядження, що належать перу Д.К. Заболотного буквально увібрали в себе безстрашність автора. А біографію їхнього автора можна, образно кажучи, вивчати і по географії осередків однієї із самих небезпечних епідемій — епідемій чуми кінця ХІХ — початку ХХ століть — чуми, на боротьбу з якою у різні райони планети, у самий епіцентр захворювання, відправлялися експедиції з неодмінною участю чи під керівництвом Данила Кириловича.

Слова про смертельну небезпеку подібних експедицій — не літературний образ, а сувора правда експедиційного побуту. Розповімо хоча б кілька епізодів.

1911 рік, Харбін.

Керівник протичумної експедиції доктор В.М. Богуцький надсилає на ім'я Д.К. Заболотного тривожну телеграму про те, що стан дуже складний. Пожежа зарази охоплює все нові китайські фанзи, численні міські та приміські райони: що робити далі?

Данило Кирилович терміново приймає рішення: допомогти експедиції не словами, а ділами, насамперед — особистою присутністю в епіцентрі захворювань. Разом із співробітниками, лікарями Чуриліною та Суражевською, він виїздить до Харбіну.

Із спогадів Марії Олександрівни Суражевської:

«Данило Кирилович Заболотний нічого не боявся і саме тому у 1911 році, коли доктор Богуцький телеграфував йому «що робити?», той ані трохи не засмутився і запросив не тільки нас, мене й доктора Чуриліну, але й двох курсисток їхати до Харбіну на чумну епідемію. Ця епідемія була, у буквальному сенсі, жахливою...».

От що згадував учасник експедиції Заболотного в Харбін, тоді ще студент-медик Л.М. Ісаєв (у 1950-х роках, коли Ісаєв описував цей епізод, він був директором Інституту медичної паразитології і тропічних хвороб у Самарканді). «...Мені вдалося брати участь в експедиції проф. Заболотного щодо боротьби з чумою в 1911 році в Маньчжурії і піймати хворого на чуму тарбагана* в околицях ст. Борзя. Спочатку я працював по боротьбі з чумою в м. Харбіні з декількома товаришами по V курсу академії, серед яких був і Ілля Мамонтов, який загинув від чуми. Влітку по закінченні епідемії я приєднався до загону Данила Кириловича, куди входили А.О. Чуриліна і доктор П.В. Крестовський. На території Мань-

* Тарбаган – монгольський бабак. Поширений у гірських і рівнинних степах Забайкалля, Монголії та в Північно-Східному Китаї. Об'єкт хутрового промислу в Монголії. Основний носій чуми. У 1911 році після наполегливих пошуків Д.К. Заболотному вдалось незаперечно підтвердити свою ранню гіпотезу щодо тарбагана як природного джерела чуми.

чжурії, де, за наявними відомостями, були встановлені перші випадки чуми у мисливців за тарбаганами, Данило Кирилович хотів встановити спонтанну захворюваність чумою серед цих гризунів. У той час хутром тарбагана, зручним для дрібних виробів, йшла велика торгівля. Одним із моїх завдань було піймати живого «очманілого» тарбагана при спостереженні за поведінкою звірків у їхніх величезних колоніях» [4].

Вже до кінця 1911 року увага Д.К. Заболотного зосередилася на пошуках джерел чуми серед гризунів в Астраханській губернії — краю дуже складному в епідемічному відношенні через ряд природних і соціальних причин. Спираючи на свій, уже багатий до цього часу, особистий досвід боротьби з чумою в Індії, Одесі (17 серпня — 12 вересня 1910 року) і Маньчжурії, Данило Кирилович говорив на одній із нарад в Астрахані: «...щодо верблюдів і гризунів, то роль їх як рознощиків зарази недостатньо ще з'ясована для Киргизького степу... Для точних висновків необхідні масові спостереження» [1]. Почалося планомірне вивчення причин ендемічності чуми у Киргизькому степу. Це була, використовуючи військову термінологію, справжня розвідка боем, а будь-який бій — несе втрати. Наприкінці літа 1912 року спалахнула чума в двох селах Астраханської губернії — Завітному і Рахинці. Сюди виїхали завідуючий Астраханською бактеріологічною лабораторією М.М. Клодницький і його помічник І.А. Демінський. Перші хворі на чуму ховрашки були виявлені І.А. Демінським у селі Рахинці, і 3 жовтня він офіційно повідомив про виявлення спонтанного захворювання ховрашка на чуму. А далі події розвивалися вкрай драматично. Під час розтинання ховрашка І.А. Демінський заразився і помер через шість днів — 9 жовтня. Через два дні занедужала на чуму студентка-медик О.М. Красильникова, яка доглядала за Демінським, та через три дні — 14 жовтня померла і вона...

Вже в грудні 1912 року Комісія з вивчення чуми запропонувала Данилові Кириловичу, який працював у ті дні в Петербурзі в Інституті експериментальної медицини, виїхати до Астраханської губернії як офіційний уповноважений.

Виконуючи це доручення, Д.К. Заболотний обстежував Астраханську губернію, Донську область і Закаспійський край (район Мерва).

До астраханської експедиції вже майже 13 (!) років під безпосереднім керівництвом Д.К. Заболотного проводилися дослідження у найнапруженіших місцях прояву епідемічної чуми в різних регіонах планети і велася боротьба з цією страшною хворобою.

Мікробіолог, академік АН СРСР Василь Леонідович Омелянський (1867—1928), який давно знав Заболотного, писав: «...важко було б підібрати для нього більш придатну спеціальність, ніж епідеміологія, яка відкривала нескінченні перспективи зіткнення з різними верствами населення. І він із захопленням віддавався цій роботі, охоче беручи на себе важкі, відповідальні і часом ризиковані доручення. І куди тільки не закидала його доля за час його епідеміологічних екскурсій! Він побував

і в Китаї, і в Індії, і в Середній Азії, і в Персії. Росію він об'їздив уздовж і впоперек, особливо її південь і південний схід».

А найперше відрядження Данила Кириловича на грізну епідемію чуми відбулися в 1897 році. Шлях стояв не близький — індійський порт Бомбей (суч. Мумбай), де вже на повну проявлявся пік винятково сильної епідемії. Ряд європейських урядів, включаючи уряд Російської імперії, побоюючись, і не без підстав, що ця страшна хвороба може проникнути на континент морським шляхом на борту будь-якого торгового судна, яке зайшло в який-небудь європейський порт (історичні приклади тому були добре відомі), направили в Індію наукові експедиції. У лютому 1897 року з Києва до Індії виїхала експедиція в складі В.К. Високовича* (керівник), Д.К. Заболотного й Є.А. Редрова.

Відрядженим до Індії бактеріологам пропонувалося накопичувати досвід по боротьбі з чумою. Експедиція з Росії прибула до Бомбею у березні. В перший же день перебування в Бомбеї Данило Кирилович відвідав лабораторію іншого одесита — видатного епідеміолога і бактеріолога Володимира Аароновича Хавкіна (1860—1930), направленого до Індії на прохання британського уряду в 1893 році для ліквідації епідемії холери безпосередньо з Пастерівського інституту, з лабораторії І.І. Мечникова, в якій Володимир Ааронович працював з 1889 року. За рік до зустрічі з Заболотним Хавкін заснував протичумну лабораторію в Бомбеї, перетворену в 1925 році за рішенням індійського уряду на інститут, чийм державним бактеріологом він був офіційно з 1893 по 1904 роки. Заболотний і його товариші по експедиції одержали від В.А. Хавкіна повну інформацію про характер епідемії, обрані методи лікування і попередження поширення хвороби, відомості про місцеві звичаї.

Робота в індійській експедиції продовжувалася до червня. Потім її учасники, крім Д.К. Заболотного, повернулися на батьківщину, а Заболотний одержав розпорядження з'ясувати причини спалаху чуми в Аравії, у місцях паломництва мусульман з Росії. Данило Кирилович відвідав Дждду, Мекку і Медину, досліджуючи санітарний стан шляхів пересування прочан. Тільки наприкінці 1897 року завершилося майже річне відрядження Заболотного і він виїхав до Парижу за запрошенням І.І. Мечникова для опрацювання в Пастерівському інституті зібраних ним в експедиції наукових матеріалів. У тому ж 1897 році Д.К. Заболотний опублікував дві наукові праці, безпосередньо пов'язані з відрядженням [7].

До Іллі Ілліча Мечникова у Заболотного було особливе ставлення. Захоплювався його науковими працями, згадував уважне ставлення до себе після виключення з Новоросійського університету і під час пере-

* Високович Володимир Костянтинович (1854—1912), бактеріолог і епідеміолог. Народився в Гайсині (зараз Вінницька область). Закінчив Харківський університет (1876). З 1895 року професор кафедри патологічної анатомії медичного факультету Київського університету. Організатор експедицій з боротьби з епідеміями холери та чуми в Україні, Росії, Індії.

бування в Пастерівському інституті після повернення з тривалого від-
рядження до Індії...

З багатой епістолярної спадщини обох обрані два листи: Д.К. Забо-
лотного до І.І. Мечникова до Парижу і відповідь Мечникова Заболотному
на цей лист.

«СПб. 4 лютого 1913 р.

Дорогий Ілля Ілліч!

*Пишу вам під враженням подій, що розігралися в інституті під
час моєї поїздки на чуму.*

*Після смерті В.В. Подвисоцького постає питання не стільки про
директора інституту, скільки про нагальну потребу загально визна-
наного наукового керівника наукових сил в Росії.*

*Нам, розкиданим по різних лабораторіях, хто несе посильну робо-
ту в глухих місцях, потрібний вождь. І таким можете бути тільки
Ви. Тому, коли Вам запропонують, не відмовляйтеся цього разу. Я
впевнений, що всі Ваші умови будуть прийняті, Вам дадуть помічника
для адміністративних справ. Ми ж усі будемо берегти Вас для кращої
справи і відгородимо від усяких непотрібних зазіхань і хвилювань.
Я говорю це, добре знаючи настрій навколишніх; Ваше повернення
було б подією в Росії і підняло б енергію науковців, контингент яких
за останні роки значно зріс. Під цими словами підпишуться багато
хто, для яких Ваш приїзд є давньою мрією.*

*Надсилаємо Вам щирий привіт і сподіваємося, що Ви не залишите
Ваших старих і нових учнів. Ваш Д. Заболотний».*

«Париж, 26 (12) березня 1913 р.

Дорогий Данило Кирилович!

*Я все чекав пропозиції, про яку Ви писали, щоб відповісти Вам.
Не одержавши її, відповідаю Вам тепер, перепрошуючи насамперед
за те, що запізнююся з відповіддю. Але весь цей час, та й тепер ще,
я буквально завалений роботою і перешкодами в роботі.*

*Прочитавши Ваш дружлюбний лист, я розчулився, і в мене
заворушилося в душі ледве не бажання повернутися до Росії. Але
після зрілого міркування я вирішив, що було б неможливо мені
взятися за нові справи. Поміркуйте самі: мені незабаром мине 68
років. Це такий вік, коли старих потрібно гнати в шию. Де ж
мені переселятися на нове місце і братися за керування великим
інститутом, яке і раніше мені було не під силу. До того ж хоча я
і ворог всякої політики, але все-таки мені було б неможливо бути
байдужим, побачивши те руйнування науки, яке тепер з таким
цинізмом робиться в Росії. Зрештою я вирішив доживати кінець моєї
наукової діяльності на старому місці, де я перебуваю майже 25 років.
Очевидно, тут мені прийдеється скласти і мої кістки. Мені треба
думати про підготування себе, щоб доставити розкішну страву*

Perfringens'у* та його родичам, а не ризикувати в новій справі, в якій я можу заплутатися.

Прийміть же мою щирю подяку за Ваші добрі побажання. Щиро відданий Вам

Іл. Іл. Мечников

Р. С. Передайте мій привіт Вашим товаришам» [6].

Іллі Іллічу, його пам'яті, науковій спадщині вченого президент Академії наук України Д. К. Заболотний присвятив десяток статей, у тому числі: Памяти Мечникова // Киевская мысль. — 1916. — № 189; Илья Ильич Мечников — насадитель микробиологии в России // Врачебное дело. — 1925; Основоположники Одесской бактериологической станции (Речь на торжественном заседании научной конференции Одесского санитарно-бактериологического института 12/IX.1926 г.) — Отчет Одесского санитарно-бактериологического института за 1925—1926 юбилейный год. — Одесса, 1927 та ін.

З плином часу, напруженого і завантаженого науковою і практичною роботою, організаційними академічними справами Данило Кирилович не забував вшанувати пам'ять своїх перших наставників у галузі бактеріології й епідеміології — професорів В.В. Подвисоцького (Русский врач, 1913; Врачебная газета, 1913), В.К. Високовича (Киевская мысль, 1912), Я.Ю. Бардаха (Українські медичні вісті, 1928; Микробиологический журнал, 1928; Врачебное дело, 1929).

4. Урочисті заходи до 145-річчя від дня народження Д.К. Заболотного в музеї-садибі (фото В. Коробко).

4. Celebrations to 145th Anniversary from the birthday of D.K. Zabolotny in the estate-museum (photo of V. Korobko).

* *Clostridium perfringens*

5. Музей-хата Данила Кириловича Заболотного, жовтень 2011 р.
(фото В. Коробко)

5. The museum-house of Danylo Kyrylovych Zabolotny, October 2011
(photo of V. Korobko)

В жовтні 2011 року в музеї-садибі Данила Кириловича Заболотного (с. Заболотне Крижопільського району Вінницької області) відбулися урочисті заходи присвячені 145-річчю від дня народження Д.К. Заболотного. Вшанувати пам'ять видатного вченого прибули делегації Інституту мікробіології і вірусології імені Д.К. Заболотного НАН України, Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, керівники районної адміністрації та селищної ради, представники громадськості, нащадки та земляки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Архив биологических наук*, 1922. — Т. XXII. — С. 17.
2. *Биологи*. Биографический справочник. К. «Наукова думка». 1984. — С. 814.
3. *Гиммерфарб Я.Л., Гродский К.М.* Д.К. Заболотный. Гос.изд. мед. лит. М., 1958. — С. 123.
4. *Довженко А.Р., Довженко В.В.* Тропою старих тайн. — Львов: Каменяр, 1968. — С. 42–43.
5. *Кузнецов В.О.* Професор Яків Юлійович Бардах (1857-1929) // *Мікробіологія і біотехнологія*. — 2009. — № 2. — С. 75–96.
6. *Мечников И.И.* Страницы воспоминаний. — М., 1946. — 280 с.
7. *Отчет* о командировке в Джедду. — СПб., 1897 и *Материалы* о чуме в Индии (Письма из Бомбея) // *Русский архив патологии*. — 1897. — № 3 та ряд інших.

В.А. Иваница, Н.Г. Юргелайтис, Т.В. Бурлака

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова,
ул. Дворянская, 2, Одесса, 65082, Украина, тел.: +38 (048) 731 71 51,
e-mail: v_ivanit@te.net.ua

ДАНИИЛ КИРИЛЛОВИЧ ЗАБОЛОТНЫЙ. ЖИЗНЬ В НАУКЕ

К 145-летию со дня рождения академика Д.К. Заболотного.

Реферат

Приведены факты, эпизоды, даты из жизни выдающегося микробиолога, эпидемиолога Даниила Кирилловича Заболотного, академика АН СССР (с 1929 г.), академика АН УССР (с 1929 г.), президента АН УССР с 1928 г. по 1929 г. С 1919 г. по 1923 г. он ректор Одесского медицинского института, где создал и возглавил первую в мире кафедру эпидемиологии. С 1928 по 1929 годы Д.К. Заболотный директор основанного по его инициативе Института микробиологии и эпидемиологии АН УССР в Киеве.

Ключевые слова: история микробиологии и эпидемиологии, Д.К. Заболотный.

V.O. Ivanytsia, N.G. Yurgelaitis, T.V. Burlaka

Odesa National Mechnykov University, 2, Dvoryanska str., Odesa, 65082, Ukraine,
tel.: +38 (048) 731 71 51, e-mail: v_ivanit@te.net.ua

DANYLO KYRYLOVYCH ZABOLOTNY. LIFE IN SCIENCE

By the 145-anniversary of Academician D.K. Zabolotny

Summary

The facts, episodes, dates from the life of the famous scientist, microbiologist, epidemiologist Danylo Kyrylovych Zabolotny were given. D.K. Zabolotny the Academician of the USSR Academy of Sciences (since 1929), President of the USSR Academy of Sciences from 1928 to 1929. From 1919 to 1923 D.K. Zabolotny was the Rector of the Odessa Medical Institute, where he established and headed the first in the world department of epidemiology. From 1928 to 1929 D.K. Zabolotny was the Director of the Institute of Microbiology and Epidemiology of the USSR Academy of Sciences in Kiev, established on his initiative.

Key words: history of Microbiology and Epidemiology, D.K. Zabolotny.

Одержано 05.12.2011

